

10. Reva-Levshakova L. The Danube Region Poetry: Personalities and Creativity *Journal of Danubian Studies and Research*. Vol. 5. No 1. 2015. P. 335-341.

Галина Олейнікова

к. філол. наук

Ізмаїльський державний гуманітарний університет

galyaoleynikova@rambler.ru

ЛІНГВІСТИЧНІ МАРКЕРИ ДОСЛІДЖЕННЯ МОВИ

Розуміння і сприйняття мови як антропоцентричного феномена – одна з провідних тенденцій розвитку сучасної вітчизняної ономастики, науки, яка вивчає власні імена, історію їх виникнення і трансформації в результаті тривалого вживання в мові-джерелі або у зв'язку із запозиченням з інших мов. У більш вузькому значенні ономастика – це власні імена різних типів: назви людей, тварин, міфічних істот, племен і народів, країн, річок, гір, людських поселень [3]. На думку Ю. Карпенка, «ономастика – це розділ мовознавства, який досліджує власні імена, їхню сутність, специфіку, будову, групування, закономірності функціонування, їх походження та розвиток» [4, с. 8].

Власні назви є своєрідними маркерами людини в соціумі в той чи інший історичний період, мають різнопланову інформацію як лінгвістичного, так і екстралінгвістичні характеру. Можна сказати, що власні назви утворюють своєрідну проміжну область, в якій лінгвістичні й екстралінгвістичні фактори переплітаються в тісному контакті та функціонують як в синхронічному, так і в діахронічному, культурно-історичному і мовному полі. Лінгвістична цінність ономастичного матеріалу полягає у співіснуванні номінації архаїзмів та інновацій, що втілюють найважливіші тенденції мовного розвитку і відображають сильну взаємодію онімів із загальномовною системою [5].

Багато лінгвістичних робіт присвячено вивченню ономастичних одиниць. Серед них роботи відомих учених: М. Ф. Алефіренка, С.О. Вербича, Ю.О. Карпенка, О.Ю. Карпенко, М.Г. Зубкова, Т.І. Крупеньової, Л.Г. Фоміної та інших.

Вивчення й дослідження власних назв, з одного боку, є частиною мовної системи, підпорядковується її законам, а з іншого – має низку особливостей, обумовлених позалінгвістичними факторами (містять історичну, культурологічну, соціологічну, психологічну, етнічну інформацію).

Значну частину ономастичної лексики будь-якої мови складають топоніми (від грецького слова *topos* «місце» і «*onoma / onuma*» ім'я, назва). З упевненістю можна сказати, що неможливо собі уявити сучасний світ без географічних імен. Кожен топонім несе в собі певну, необхідну для навколишнього світу, інформацію: географічну, лінгвістичну, історичну. Дані лексичні одиниці, насамперед, містять великий обсяг інформації про розселення та міграцію древніх етносів, особливості побуту і взаємини народів, культурне та духовне життя, світосприйняття наших предків, що, зі свого боку, передається з покоління в покоління. Останнє

безпосередньо доводить і підкреслює їх роль в лінгвістичному дослідженні мови.

Багато дослідників (О. В. Суперанська, О.К. Матвеев, В.І. Супрун, Р. Коутс, А. Сміт, Г. Стюард, В. Уотсон, О. Падель та ін.) приділяють особливу увагу одному з видів топонімів – гідроніму. Гідроніми – конкретні адреси географічних об'єктів (річок, озер, морів, струмків). Як і географічні назви, гідроніми є своєрідною мовою географії. У гідронімії відображаються природні реалії, особливості освоєння території, світосприйняття і світогляд людей, етнокультурні й етномовні контакти та ідеологія.

Гідронімія – це сукупність назв водних об'єктів, а гідроніміка – галузь ономастики (науки про власні імена), що вивчає гідроніми. Об'єктом вивчення для гідроніміки можуть бути гідроніми в цілому як специфічний вид власних імен, гідроніми певної території (регіональна гідроніміка) і окремо водні назви [6, с. 49].

Підвищений інтерес до вивчення гідронімів обумовлений тим, що, по-перше, з найдавніших часів річки грали найважливішу роль у культурному й господарському житті народів: люди завжди селилися по берегах великих і малих річок, що були джерелом води та їжі, торговими і транспортними артеріями. Крім того, для древніх поселень вони виконували оборонну функцію, будучи природною перешкодою для ворогів. По-друге, гідроніми найменш схильні до змін у часі, що в ряді випадків дозволяє виявити сліди існування на певній території давно зниклих мов та виявити важливі епізоди з історії стародавніх взаємин мов і етносів. Як об Кінг зазначив, що «існує зв'язок між фізичними якостями річки та лінгвістичними якостями її назви, опису» [7, с. 14].

Вивчення гідронімів у художній літературі, на наш погляд, має додаткову лінгвістичну цінність і переслідує кілька цілей: з одного боку, використання автором твору певного гідроніма дозволяє читачам орієнтуватися та визначати місце розташування предметів і навіть подій. З іншого боку, за допомогою зашифрованих лінгвістичних послань зображення гідронімів читачеві легше збагнути культурний та історичний зміст раніше існуючих об'єктів людського світу, більш реалістично уявити авторську інтенцію передачі подій, що відбуваються. Завдяки гідронімам автор твору допомагає своєму читачеві дізнатися про минуле і зрозуміти сьогодення шляхом пошуку зв'язків між зображеними умовами місцевості та відбиттям їх у географічних назвах.

Актуальність даної теми полягає в розгляді ідіостилю автора з опорою на різні лексичні мікроструктури тексту в їх конкретній естетичній та стилістичній обумовленості. Саме аналіз та опис гідроніма Дунай у творах художньої прози дозволяє зрозуміти всю своєрідність мови окремого твору або ж творчості письменника в цілому. Варто зазначити, що дослідження й аналіз мовних і стилістичних особливостей використання гідроніма Дунай у художній літературі досі не були об'єктом спеціального лінгвістичного дослідження.

Вивчення ідіостилю конкретного автора цікаво не тільки в плані спостереження за розвитком національної мови, а й у визначенні особистого вкладу письменника в процес мовного розвитку. Доля будь-якого художнього твору залежить від уміння автора точно формулювати свою думку, ступеня майстерності володіння словом, знання законів його функціонування, віртуозності

у використанні зображально-виражальних засобів мови.

Художнє зображення головних героїв, місцевості та об'єктів того, що відбувається, це, перш за все, авторська позиція, його інтенція побудувати той вигаданий світ художньої дійсності, який у подальшому захопить читача своєю незвичайністю і неординарністю. Шляхом зображення об'єктів художнього світу виражається авторська картина світу. Можна говорити про маніфестацію в художньому тексті картини світу реальної людини, самого автора, картини світу вигаданих персонажів, які живуть у вигаданому референтному світі, з обов'язковою присутністю реальних топонімічних, гідронімічних одиниць, тобто про аналіз використання гідроніма як про спосіб пізнання індивідуальної картини автора твору.

Стилістичні прийоми в будь-якому художньому творі використовуються для барвистого та більш емоційно-експресивного опису подій, дій, а також для вираження персонального ставлення автора до зображуваних у романі об'єктів. Для того, щоб показати роль стилістичних прийомів, використовуваних при описі гідроніма Дунай, ми вибрали для аналізу художні твори, в яких річка Дунай є щонайпершим і основним локальним ключем. Так, для аналізу було взято роман Жуль Верна «Прекрасний жовтий Дунай» [8].

З усього вищесказаного можна зробити висновок, що роль ономастичних одиниць, а саме гідронімів у творах художньої прози, дозволяють привернути увагу не тільки до позначуваного явища, але є прямим засобом відтворення портретної характеристики зображення даного об'єкта. Перспективним дослідженням даної теми передбачається більш глибокий аналіз лексичних та стилістичних прийомів зображення гідроніма Дунай на матеріалах англійських і американських письменників.

1. Жеребило Т. В. Словарь лингвистических терминов и понятий. Назрань : Пилигрим, 2016. – 610 с.
2. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2006. – 716 с.
3. Подольская Н. В. Словарь русской ономастической терминологии. М. : Наука, 1988. – 189 с.
4. Карпенко О. Ю. Проблематика когнітивної ономастики. Монографія. Одеса : Астропринт, 2006. – 325 с.
5. Вербич С. Сучасна українська онімна лексика: функціональний аспект. *Вісник Національної академії наук України*. 2008. № 5. С. 54
6. Кузнецов С. А. Большой толковый словарь русского языка. СПб. : Норинт, 1998. URL: <http://endic.ru/kuzhecov/Alljuzija-58323.html>
7. King J. Analytical Tools for Toponymy: Their Application to Scottish Hydronymy. *University of Edinburgh*, 2008. URL: <https://www.era.lib.ed.ac.uk/bitstream/handle/>
8. Верн Ж. Прекрасный желтый Дунай. М. : Ладомир, 2003. С. 7-142.